

59734

Mika Sablarič
ZLATI KLJUČ

za

202

nis. 753

srečne volitve.

Na svitlo dal in založil

Filip Haderlap.

J. Voharčič

1884.

Natisnila tiskarna družbe sv. Mohora v Celoveu.

59734

Slovenoi!

Zlata in srebra nemam. Pa kar imam,
to vam dam: dobre in zlate nauke za pri-
hodnje volitve. Berite jih, berite še enkrat;
premislite in prevdarite; in potem pojdite
k volitvi!

D. (25.4.35)

I.

Kaj je liberalizem ?

Slovenci, večkrat berete besede „liberalizem, liberalen“. Morda še ne veste, kaj to pomenja? Ta latinska beseda je kaj lepa in pomeni „vsakemu svoje“. Prvi liberalci so se poganjali za svobodo in prostost, za državljanske pravice vseh ljudi. Ko so pa ti liberalci moč v roke dobili, so se čisto popačili, vse lepe lastnosti so vrgli od sebe in se navzeli slabih. S tem so „liberalizem“ spravili v slabo ime, in za liberalce nikjer več ne marajo. S čim pa so se liberalci tako zamerili ljudem? Na to hočemo v kratkem odgovoriti.

1. Liberalci ne marajo dosti za vero in za sv. cerkev. Le berite liberalne časnike, kako udrihajo po sv. očetu, po škofih, mešnikih in zvestih vernikih, ki še v cerkev hodijo in se ravnaajo po Božjih in cerkvenih zapovedih. Liberalci si tudi prizadevajo, študente odgovarjati in strašiti, naj ne postanejo duhovniki, jim dajejo podpore in delijo štipendije, ako si izvolijo kak drugi stan, zato pa tudi duhovnikov vedno bolj pomanjkuje. Zato so tudi za brezverne šole.

2. Liberalci hočejo, naj bi bila vsa oblast v rokah bogatinov, bolj revne, delavne stanove pa odrivajo na stran. Ko je prvak novošegnih liberalcev Schmerling leta 1861 delil volilno pravico, potisnil je kmete hudo v kot. Le poglejmo na Koroško. Veliki posestniki, katerih je 104 in plačujejo 50.830 gld. davka, volijo 10 poslancev v deželni zbor. Mesta in trgi, ki imajo 46.000 prebivalcev in plačujejo 142.594 gold. davka, volijo 9 poslancev. Kmetiške občine pa, ki štejejo 290.000 duš in plačujejo 586.226 gld. davka, volijo 14 poslancev. Pri graščakih pride na 10 posestnikov že en poslanec, pri mestih na 5106 duš, pri kmetih pa še le na 20.746 duš. Pri graščakih pride na 5086 gld. davka

že en poslanec, pri mestih na 15.844 gld, in pri kmetih še le na 41.872 gold. davka; grajščakov goldinar je torej toliko vreden, ko osem kmetovih goldinarjev.

3. Liberalci pa so se zamerili tudi s tem, ker so ljudem naložili tako velike in težke butare.

Butara je, da so se napravile tako velike občine. Pri malih občinah je tudi menj opravi; ako je župan količkaj izveden, opravlja lahko vse sam in mu ni treba pisarja. Za vse občane je tudi bolj pripravno, da imajo župana blizo pri roki, da jim ni treba daleč hoditi k županstvu. Kar pod en zvon spada, naj bi bila ena občina. Ljudje pogosto prosijo, da bi se ta ali ta fara ločila iz velike občine in postala sama svoja občina; pa liberalci vse take prošnje odbijajo.

Butara je, da se je županom naložilo toliko opravi. Skor bi bilo treba, da bi bili župani visoko študirani, toliko se od njih zahteva pisarij in poročil.

Butara je, da so se naredile okrajne glavarije (Bezirkshauptmannschaften). Te so tako obširne, da ima ubogi, upehani kmet po 10—12 ur do svoje gosposke. Ali bi ne bilo bolje, da bi se na primer tisti gospodje, ki zdaj sedijo v Velikovecu na enem kupu, razdelili tako, da bi eden uradoval in stanoval v Kapli, drugi v Pliberce, tretji v Doberlivesi, četrti v Velikovecu?

Butara je, da so sodnije ločene od političnih oblastnij, in kmet dostikrat ne vé, ali naj gre v kaki zadevi k sodniji ali k okrajni glavariji. Če pride na primer iz daljne Črne v Velikovec, mu tam povejo: „To spada pod sodnijo“ in on je dolgo pot zastonj storil. Najbolje bi bilo, ko bi bile vse uradnije, s kterimi ima kmet opraviti, v enem kraji, da v eni hiši.

Butara je, da se potrebuje toliko štempeljnov, in da je treba za vsako malenkost iskati notarja ali advokata. Prej so cesarski uradniki sami vsake sorte pisma narejali, zdaj pa ali ne smejo, ali nočejo, ali časa nemajo. Liberalci

že tako obračajo, da je za nje dobro, za kmeta pa hudo.

4. Da je treba zmirom več davkov in plačil, to so zakrivili tudi liberalci s svojim slabim gospodarstvom, ker so delali veliko potrato in napravili grozno veliko dolgov. Leta 1868 je novošegni liberalizem vajeti naše države popolnoma v svoje roke prevzel, in številke naj pričajo, kako so vozarili liberalni minister dr. Giskra in njegovi tovariši. Leta 1868 je država plačala 90 milijonov obresti od dolgov, leta 1878 pa že 155 milijonov. Za državne potrebe se je potrošilo leta 1868 le 320 milijonov, leta 1878 pa že 424 milijonov, torej za 104 milijonov več! Nič bolje niso gospodarili liberalni deželni zbori, občinski zastopi, šolski soveti, cestni odbori. Ni se torej čuditi, da so davki v tistih letih tako strašno naraščali.

5. Ravno zato, da bi oblast in moč na vse večne čase obdržali v svojih rokah, naredili so liberalci take volilne postave, da odločujejo pri vseh volitvah za državni zbor, deželne zbore, občinske zastope in druge skupščine liberalni bogatini. Zraven tega so ustanovili in s tisoči goldinarjev podpirajo mnogo liberalnih časnikov na Dunaji in po vseh deželah; ti časniki imajo nalogo, ljudi slepiti, liberalne može povzdigovati, duhovnike in znane domoljube grditi in obrekovati, belo kazati za črno, in črno za belo, in še mnogo tacega. Lahkoverno ljudstvo takim časnikom vse verjame in se pusti goljufati za denar, za vero in dušni mir, za poštenje in narodne pravice.

6. Za ljudski blagostan se je liberalizem malo brigal, toliko več pa za druge nepotrebne in malovredne reči.

Veliko so se brigali in se še brigajo liberalci za to, da bi vse ponemčili. Zato so morale šole in kancelije biti vse nemške, zato so snovali vse sorte društva, kakor „deutscher Verein“, „deutscher Schulverein“, „deutscher Schulpfennigverein“, „deutscher und österreichischer Alpenverein“, veliko „Gesangsvereine“ in „Turnvereine“,

„Verein zur Förderung des Fremdenzuzuges“ (najrajši namreč vidijo tujce iz Prusije in sploh iz nemških krajev.) Vsa ta ropotija ima namen, da širi nemški duh in nemško mišljenje.

Veliko se brigajo liberalci za razveseljevanje in uživanje. Zato podi veselica veselico, naj bo zima ali poletje, vigred ali jesen, pust ali post, petek ali svetek. Če pride nedelja ali praznik, ali se liberalci kaj zmenijo dosti za cerkev? Ta ali uni še vjame kako tiho mešo, največ pa jih je še takih, ki cerkve od znotraj ne vidijo. Vse drvi v gojzd, na goro ali vodo, na vse strani po železnici, s fijakerji in omnibusi, po cestah, stezah, rekah in jezerih.

Liberalci se brigajo nadalje za to, da bi se ves denar, vsa moč in oblast združila v rokah nekterih bogatinov, bankirjev, fabrikantov in mogotcev. Zato so dali oderu hom popolno svobodo, da so od revnih kmetov in rokodelcev jemali obresti ali činžev kolikor hoteli, po 100, 200 in še več od sto. — Tudi kmetom so dali svobodo in pravico, da so smeli od svojega posestva posamezne njive, travnike in gojzde prodajati. Tako so kmetje sčasom na nič prišli, liberalni bogatini so pa posestva prav po ceni kupovali. — Ustanovljali so tudi vsake sorte goljufivih bank, ktere so ljudstvo molzle in goljufale za težko prislužene krajcarje. Od leta 1867 do leta 1873 je bilo takih bank in društev dovoljenih 1005. Leta 1873 se je vsa ta sleparija podrla, vsi papirji (akcije ali delnice) so prišli ob veljavo in navstal je tisti „krach“ ali „denarni polom“, in ljudstvo je zgubilo 1200 milijonov, kateri so zginili v žepe bogatih judov. Za ociganjeno ubogo ljudstvo ni bilo nobene pomoči; za bogate „krachritterje“ pa sta liberalno ministerstvo in državni zbor hitro dovolila 80 milijonov posojila, in pri tem je državna kasa zgubila 13 milijonov. — Liberalnim bogatinom se je pripustilo zidanje železnic; da bi pa ja kake škode ne imeli, je liberalna vlada za obresti dobra stala, in da so direktorji takih železnic zamogli

vleči mastne plače po 20.000 in 30.000 gold. na leto, dajale so se takim železnicam podpore iz državne kase, ki jo polnijo krvavi žulji kmetov in obrtnikov. Te podpore za železnice so znašale leta 1870 že 10 milijonov, leta 1878 pa celo 21 milijonov. Slovenci!

Tak je novošegni liberalizem, tako živijo in gospodarijo liberalci.

Hvala Bogu, leta 1879 je liberalcem odklenkalo. Svitli cesar so spoznali, da tako ne gre naprej, da z liberalci ni mogoče vladati; zato so poklicali sedajnega ministra grofa Taaffeja. Zdaj se je začelo na boljše obračati; se ve da gre to počasi; v brezno hitro padeš, pa iz njega le težko prikobacaš.

Skor po vseh deželah so liberalcem že slovó dali, tako na Kranjskem, Tirolskem, Solnograškem, Gorenje-Avstrijskem, Češkem itd. Samo v tistih deželah, kjer je nemškutarska mešanica med Nemci in Slovenci, da ljudje sami ne vejo, kaj so, ali Nemci ali Slovenci, v teh deželah, namreč na Moravskem, Primorskem, Štajerskem in Koroškem imajo liberalci in nemškutarji še oblast in moč. Koroški Slovenci, otresite se enkrat tega jarma, ne poslušajte vsacega bradača, ki vam otrobe veže in vas podučuje, ko bi bil sam še poduka potreben; začnite misliti s svojo lastno glavo, potem boste spoznali da vam „Mir“ prav svetuje in resnico oznanuje!

Dosedajni, slabi, pokvarjeni liberalizem je pokopan; naj v miru počiva. Iz groba pa naj vstane pravi liberalizem, ki pravi „vsakemu svoje“! K temu pripomozi Bog, svitli cesar, ministerstvo Taaffejevo in večina državnega zbora!

II.

Naš deželni zbor in denar.

Nemškoliberalni časniki po vseh mestih naše države so Koroškemu deželnemu zboru kadili

in slavo peli, da med liberalnimi zbori stoji na prvem mestu in zvonec nosi. Dne 21. oktobra 1882 je deželni poslanec gosp. dr. Traun v 18. seji rekel to-le: „Koroški deželni zbor ima enega samega zastopnika Einšpielerjeve stranke;“ to stranko je potem dvakrat imenoval „clerical-national“ in nihče v celej zbornici ni temu nasproti govoril. Po tem takem je razun poslanca Einšpieler-ja ves deželni zbor „liberal.“

Liberalni Nemci in nemškoliberalni Slovenci ne morejo „liberalizma“ prehvaliti, le on zamore ljudi srečne storiti. Ker Koroški deželni zbor med liberalnimi zbori maršira na prvem mestu, ker ima med svojimi poslanci le enega samega neliberalnega poslanca: mora ljuba Koroška dežela biti sveti raj in njeni prebivalci morajo najsrečnejši, ja! že v samih nebesih biti! — Kdo se smeji? Tih!

Dne 6. aprila 1861 je bil prvi deželni zbor, pa je imel le 7 sej in ni kaj imenitnega sklenil.

Dne 3. januarja 1863 se je začela druga sesija in ž njo tudi resno in pravo delovanje deželnega zbora. Vseh dvaindvajset let — od leta 1863 do 1884 — so sedeli sami liberalci v deželnem zboru in gospodarili kakor se jim je zljubilo. Le en sam poslanec jih je včasih dražil in motil, pa skaziti ali podreti jim ni mogel ničesar. Odprimo torej tiskane štenografične zapisnike, ti naj govorijo in pričajo, kako je gospodaril skoz in skoz liberalni deželni zbor. Pa vsega ne moremo v maličkem „Miru“ djati na rešeto, le tri strani hočemo malo prerešetati.

Posvetili bomo:

kako je gospodaril z denarjem, — kako je ravnal z volilno postavo, — in kako se je obnašal zastran slovenskega jezika?

Kako je gospodaril z denarjem?

Iz deželne matice (Landesfond) se plačuje kar je treba, posebno za deželne poslance, za deželno upravo (Verwaltung) za javno varnost, za cestne

in vodne naprave, za ljudske šole, za dobrodejne namene, za predprege in še druge reči. Tako-le je deželni zbor za Koroško gospodaril z deželno matico od leta 1863 do 1884.

Leto	Deželna matica je imela			Priklade	
	stroškov	dohodkov	primankl. ki se po- bira po prikladah	za deželno matico	za zemljišno odvezo
1863	283.903	107.568	176.335	22%	26%
1864	334.587	120.224	204.363	22%	27%
1865	273.154	92.248	180.906	22%	27%
1866	246.351	78.821	167.530	21%	28%
1867	242.521	81.721	160.800	20%	29%
1868	241.453	85.010	156.442	20%	29%
1869	213.868	88.148	125.720	18%	31%
1870	434.661	414.050	20.611	19%	31%
1871	280.616	126.690	154.026	19%	31%
1872	493.721	127.459	366.262	40%	30%
1873	532.035	121.078	411.007	48%	30%
1874	572.621	163.726	408.895	48%	30%
1875	579.681	164.505	415.176	48%	30%
1876	587.758	150.970	436.788	48%	30%
1877	555.255	156.599	398.656	48%	30%
1878	564.787	151.340	413.437	48%	30%
1879	628.935	149.101	479.834	56%	22%
1880	639.788	151.530	488.258	56%	22%
1881	665.394	154.011	511.383	60%	22%
1882	724.524	160.182	564.342	43%	17%
1883	729.216	158.122	užitnine	20%	17%
			571.094	43%	
1884	876.225	157.779	užitnine	20%	17%
			718.446	43%	
				20%	
Skupaj	10,691.203	3,160.882	7,530.321		

Potreboval je torej deželni zbor za deželno matico v 23 letih svojega gospodovanja več ko

deset in pol milijonov goldinarjev. Samosvojih dohodkov je deželna matica imela 3 milijone in 160.882 gld.; po prikladah na direktne davke se je vplačevalo več ko sedem in pol milijonov gld. Največ tega denarja je šlo za ceste, za vodne brambe, za bolnišnico, in od leta 1872, ko je nova šolska postava stopila v življenje, za ljudske šole.

Za ljudske šole je deželna matica plačevala goldinarjev:

1869 . . .	11.931 gld.	1878 . . .	273.160 gld.
1872 . . .	205.443 "	1879 . . .	279.573 "
1873 . . .	227.770 "	1880 . . .	289.756 "
1874 . . .	247.255 "	1881 . . .	289.073 "
1875 . . .	257.455 "	1882 . . .	304.541 "
1876 . . .	265.513 "	1883 . . .	318.522 "
1877 . . .	272.091 "	1884 . . .	338.193 "

Skupaj 3,579.276 gld.

Od leta 1869 do l. 1872 so šolski stroški poskočili za 1708 procent, leta 1884 pa za 2811 procent. —

Zastran kazni, ki so se plačevale zavoljo šolskih zamud, kažejo zapisniki to-le:

1872 . . .	687 gld.	1879 . . .	1000 gld.
1873 . . .	1256 "	1880 . . .	1900 "
1874 . . .	500 "	1881 . . .	1918 "
1875 . . .	1000 "	1882 . . .	2180 "
1876 . . .	1000 "	1883 . . .	2240 "
1877 . . .	2000 "	1884 . . .	2300 "
1878 . . .	2000 "		

Skupaj 20.581 gld.

Te številke neovrgljivo pričajo, kako je ljudstvu nova šola k sreči priraščena.

Slovinci! le dobro pogledjte številke; one kričijo na vse grlo, in tako, da jih nihče ne more preslišati in ovreči.

Stroški za deželno matico so od 285.903 gld. leta 1863 narastli do l. 1884 na 876.225 gld. to je za 310 procent.

Po domače zrajtano se pravi to tako-le: Kdor je l. 1863 deželne priklade plačal 1 gld., leta 1884

plača 1 gld. in 3 gld. 10 kr., torej 4 gld. 10 kr. Kdor je plačal 10 gld., plača letos 10 gld. in 31 gld., skupej 41. —

Kdor je leta 1869 za ljudsko šolo v deželno matico plačal 1 gld., je leta 1872 plačal 18 gld. in leta 1884 plača 28 gld. Kdor je plačal 10 gld., plača 180 in 280 gld. Zraven tega so pa še priklade, ki jih občine nakladajo za šolske potrebe; potem so velikanske šolske palače, so obresti za narejene dolgove, so plačila za organista, mežnarja itd.

Tako je gospodarila ogromna večina našega deželnega zbora. Slovenci! kako se vam dopada to gospodarstvo? Ali mar želite, da bi šlo v tem duhu naprej?

III.

Naš deželni zbor in volilna postava.

Brali ste v poslednji številki „Mira“, kako je Koroški deželni zbor gospodaril z denarjem. Koliko denarja pa deželna matica za deželne naprave potrebuje, koliko deželne priklade da morajo deželani v deželno matico plačevati, to določujejo poslanci, — poslance pa volijo deželani po volilni postavi: po tem takem prav za prav ljudje sami sebi nakladajo večje ali manjše davke in butare. Zatorej vsakdo lahko sprevidi, kako imenitna reč da je volilna postava, po kateri ljudstvo voli svoje poslance. Zatorej odpremo danes spet stenografične zapisnike in pogledamo: kako je naš deželni zbor ravnal z volilno postavo?

Gospod minister Anton vitez Schmerling, prebrisana glava, odprl je novošegnemu liberalizmu vrata v našo Avstrijo. V ta namen je skoval volilno postavo tako, da so v državnem zboru in v deželnih zborih liberalci dobili potrebno večino.

Poznal je dobro našo deželo in vedel, v katerem grmu liberalni zajec leži. Zatorej je naredil volilno postavo za Koroško deželo tako-le: Posestniki, ki plačujejo 100 gld. direktnih davkov in imajo

svoje posestvo vpisano v deželnej tabli (Landtafel), volijo posebej v tako imenovanej skupini velikih posestnikov. Teh je pa komej 100 in plačujejo vsi skupaj le 50.830 gld. davkov, imajo pa pravico voliti 10 poslancev. Mesta, nekteri trgi in obrtniški kraji pa kupčijsko-obrtniška kamera, ki štejejo 45.960 glav in plačujejo 141.594 gld. davkov, volijo 13 poslancev. Kupčijska in obrtniška kamera, katerih družniki že v drugih skupinah volijo, — toraj dvakrat! — volijo 3 poslance. Kmetiške občine pa, ki štejejo 290.544 glav in plačujejo 586.228 gld. davkov, volijo 14 poslancev. Po teh številkah pride pri velikih posestnikih na 10 glav in 5086 gld. pri mestih itd. na 3535 glav in na 10.969 gld. pri kmetiških občinah pa na 20.746 glav in na 41.872 gld. en poslanec. Po teh številkah bi pa imelo biti vse drugači. V naš deželni zbor se voli 36 poslancev. Koroška je štela 336.500 glav in plačevala 779.650 gld. direktnih davkov; torej pride na 9347 glav in na 21.657 gld. en poslanec. Veliki posestniki, katerih je komaj 100, po številkah glav ne volijo nobenega poslanca, — mesta itd. 5 poslancev, in kmetiške občine 31 poslancev.

Po številkah direktnih davkov pa volijo veliki posestniki 2, mesta itd. 7, in kmetiške občine 27 poslancev. Po tej čudnej palici je meril liberalni minister Schmerling velikim posestnikom, mestom itd. pa kmečkim občinam najimenitnejšo in najprvo pravico svobodnih državljanov! —

Te volilne postave so bili liberalci neizrečeno veseli in liberalnega patrijarha Schmerlinga so v zvezde kovali. Človek bi bil lahko mislil, da postane uboga Koroška dežela taka, kakor jo popisuje sv. pismo: da se po njej mleko in strd cedi.

Brez vse zmote in ovire je vlekel liberalni duh po celej deželi, nihče se ni dotaknil volilne postave.

22. aprila 1875 v 8. seji je vložil gosp. poslanec Einšpieler ta-le predlog: „Naj se volilna postava za Koroško tako prenaredi, da dobijo kmečke občine toliko poslancev, kolikor jih jim gre po

številu duš in davkov, da bojo imele poslancev primerno unim volilnim skupinam.“

To je bil tresk iz jasnega neba. Gosp. poslanec Stokert je koj poskočil, kakor da bi ga bil šršen piknil in prosil, naj se berejo imena poslancev, ki so ta predlog podpisali. Gosp. tajnik je bral imena: Andr. Einšpieler, Jož. Lax, Mat. Petrič, Volfg. Petric, Jož. Ullman in Juri Pongrac. Razun poslednjega so vsi štiri gospodje že prihodnji dan svoje podpise preklicali. Kaj se je s temi možaki čez noč godilo, sam večni Bog ve. Deželni zbor za te preklice ni maral in predlog izročil juridičnemu, političnemu odseku.

V 16. seji 5. maja 1875 je gosp. dr. Luggin poročal, da so se davki od leta 1861 do leta 1875 tako spreobrnili, da bi po njih kmečke občine dobile še menj poslancev, kakor leta 1861. Tega prvak liberalne stranke g. dr. Luggin pa še v misel ni vzel: Ali je volilna postava l. 1861 pravično narejena ali ne?

Kako je s to postavo, pokazale so zgorej postavljene številke. Res je, da so se v poslednjih letih direktni davki zasukali tako, da je zemljiščnina malo padla, hišnina, dohodnina in obrtnina pa povišala, in torej kmetom butara se zljajšala, mestom in denarnim mogotcem pa malo stežala.

Poglejmo le spet številke, te glasno govorijo in neovrgljivo pričajo.

Leta 1883 je 100 velikih posestnikov plačalo 80.000 gld., — mesta, trgi in obrtniški kraji so šteli 49.578 glav in plačali 316.929 gld., kteremu znesku je prišteti 100.183 gld., ki jih je plačala južna železnica, — kmetiške občine pa so štele 299.152 glav in so plačale 868.601 gld.

Kdor te najnovejše številke prerajta, prepričal se bo, da bi veliki posestniki glede na številke glav ne imeli pravice voliti nobenega poslanca, — mesta itd. 7, kmetiške občine pa 29 poslancev.

Gledé na številke davkov bi imeli veliki po-

sestniki voliti 3, — mesta itd. 9, — kmetiške občine pa 24 poslancev.

Po teh številkah pride pri velikih posestnikih na 10 glav in 8000 gld. davka, — pri mestih itd. na 3808 glav in 24.379 gld. — pri kmetiških občinah pa na 21.368 glav in na 67.757 gld. še le en poslanec!

Ali to ni dvojna ali trojna mera? Naj so se davki malo zmanjšali za kmete, vendar imajo tudi sedaj premalo poslancev v deželnem zboru. Pa kaj je liberalcem za to mar? Einšpielerjev predlog je bil odbit in vse je ostalo pri starem — in ako bi šlo po volji liberalcev, ostalo bi pri starem do sodnega dne.

Pa hvala Bogu! Minister grof Taaffe in konservativni poslanci v državnem zboru so jeli štreno mešati in liberalni mir kaliti.

Leta 1882 je državni zbor volilno postavo pre naredil tako, da so petakarji, to je vsi, ki vsaj 5 goldinarjev davka plačujejo, dobili pravico voliti v državni zbor.

Te lepe priložnosti se je gosp. Einšpieler poprijel in v seji 16 oktobra 1882 vložil predlog, naj se tudi volilna postava za deželni zbor pre naredi v tem duhu. 18. oktobra je bila obravnavana ali debata: Spet je gosp. dr. Luggin poročal in govoril kakor vselej pikantno in osoljeno, pa vendar zmerno in dostojno. Po tem se je pa tudi oglasil gosp. dr. Traun, navezal cel biren praznih otrobov in mlatil prazno slamo. Einšpielerjev v resnici liberalni predlog popolnoma odbiti, liberalcem vendar ni kazalo, pa odložili so ga na prihodnje leto: Sklenilo se je, naj deželni odbor leta 1883 o njej poroča. Deželni odbor je svojo nalogo rešil in 11. oktobra 1883 je bila obravnavana ali debata o volilnej postavi.

Res se je marsikaj v tej postavi popravilo in obrnilo na bolje. Kdor plača 5 gld. direktnega davka, volil bode; 13.000 bode na Koroškem več novih volilcev. Dalje še to-le:

Mestom in trgov se je po novejši postavi

dovolilo, da volijo doma v svojem kraju. Plibrčani so prej hodili volit v Velikovec, Nabrjetčani v Šmohor, Hüttenbergarji v Breže, zdaj volijo doma.

Gosp. Einšpieler je predlagal: Naj kmečke občine ne hodijo volit tje, kjer so okrajne glavarije, ampak kjer so okrajne sodnije. Jezerčani pa Belani naj ne trkajo skoz Kaplo in Dobrlovas v Velikovec, ampak naj volijo v Kapli. Iz Lukave naj ne hodijo skoz Kotčane v Šmahor — skoraj dva dni hoda — naj volijo v Kotčanah. Iz Šmarjete hodijo volit v Celovec; naj volijo v Borovljah, skoz ktere hodijo. Za E. predlog še 4 poslanci vstali niso. Pa upehanim kmetom se ta olajšava ni dovolila. Liberalci hočejo menda vse volilne može kmečkih občin imeti na enem in istem kupci, da jih ložej obdelujejo.

Gosp. Einšpieler je branil, naj se malotetnim posestnikom in tudi vsem posestnicam ne jemlje volilna pravica, ktero so po starej postavi imeli. Pa vse nič ni pomagalo, vzela se jim je. Prej ko ne zategadel, ker bi morebiti ne volili liberalcev. Čudno, da smejo posestnice, ki volijo v skupini velikih posestnikov, komu dati pooblastilo, da mesto njih voli, — drugim posestnicam se pa ta pravica ni dovolila. Gosp. E. je rekel, da to ni prav. Ali to ni narobe svet, da posestnica, ki voli v velikem posestvu in plačuje morebiti le 102 gld. direktnega davka, ima pravico, komu dati oblast, mesto nje voliti; kaka druga posestnica, ktera plačuje morebiti 300, 1000 gld. davka, pa ni vpisana v deželnej tabli (Landtafel), pa nima nobene pravice voliti. Morebiti straši ta misel, da volijo plemenite gospe liberalno, kmečke posestnice pa ne.

Gosp. Einšpieler je še tudi predlagal, naj povsod volijo naravnost, ne po volilnih možeh in ne ustmeno glasno, ampak po lističih skrivno. O tem pa pri obravnavi še govora ni bilo. —

Iz tega popisa se vidi, kako je liberalni deželni zbor ravnal z volilno postavo. Da se je malo

popravila in volilna pravica razširila, imamo se zahvaliti sedanjemu ministerstvu in sedanjej večini državnega zbora. Ker se je popravila volilna postava za državni zbor, to je liberalce prisililo, da so se malo uklonili in udali; brez tega bi bilo ostalo še vse pri starem kopitu: liberalna šema lepo barvana — obraz pa grd; — zunaj huj, znotraj fuj!

IV.

Naš deželni zbor in slovenski jezik.

Najsvetejše in najimenoitnejše blago je za človeka — življenje. Kdor sam sebi ali komu drugemu življenje vzeme, doprinese največje hudodelstvo; tak človek mora biti ali strašno hudoben ali pa zmešan.

Kaj pa še le prečemo, ako kak človek umori več ljudi, morebiti 10 ali 100 ali 1000? Kaj še le, ako jih umori na stotisoče, na milijone?

Kar pa je posameznemu človeku življenje, to je celemu narodu matrna beseda, matrnji jezik? Vzemi narodu materno besedo, in izdrl si mu jezik iz ust, zabodil si mu nož v srce, zastrupil si mu kri, vsekal si mu smrtno rano. Narodu matrnji jezik vzeti, je rekel poslanec dr. Greuter pred nekimi tedni v državnem zboru, se pravi narod umoriti, je „stumme Tod,“ mutasta smrt.

Pogledali smo že dvakrat v štenografične zapisnike, našega deželnega zbora in videli, kako je gospodaril, z denarjem, kako ravnal z volilno postavo. Odprimo še enkrat te zapisnike in pogledajmo, kako se je obnašal za stran slovenskega jezika?

Kakor da bi bila naša Koroška dežela vsred velike Nemčije, kakor da bi ne štela nobene slovenske duše, razun gosp. Einšpieler-ja noben poslanec ni črnil besedice o Slovencih in slovenskem jeziku. In kedar je gosp. E. o njih kaj sprožil ali za nje se potegnil, vselej je bil hud ogenj v strehi. Le berite!

16. januarja 1863 v 16. seji je bil govor o bolnišnici v Celovci in gosp. Einšpieler stori predlog, naj bi ljudje, ki imajo z bolniki opraviti, bili zmožni slovenskega jezika; kajti ta bolnišnica je deželna naprava, za njo plačujejo tudi Slovenci in v njo pride iz slovenske okolice največ Slovencev. Za ta predlog se nihče ne vzdigne in še le po tem, ko je E. zavpil: „Ich appelliere an die Menschlichkeit — kličem človeštvo na pomoč! — je vstalo 5—6 poslancev, ki so podpirali predlog, da se je vzel v pretres. Obravnava je bila 22. januarja 1863 in E. predlog popolnoma odbit. Poslušajte kaj se je poročevalec dr. Burger predrznil trditi v svojem govoru! Rekel je: Ako bi bilo treba, da zdravnik zna z bolnikom govoriti, kako žalostno bi to bilo za majhene otročiče, kako žalostno za našo hišno živino! Slovenci, te besede le še večkrat berite in nikoli jih ne pozabite!

Gosp. Einšpieler je ta predlog pri več prilikah ponovil, pa vselej je bilo vse bob ob steno.

Štiri leta zaporedoma — leta 1871—1874 je gosp. Einšpieler vselej že v prvi seji deželnega zbora stavil predlog, naj da se vsaj poglobitnejše reči, ki se obravnujejo in odločujejo v deželnem zboru tiskajo tudi v slovenskem jeziku in zraven nemških zapisnikov pošljejo slovenskim občinam. Gosp. E. je povdarjal, da imajo Slovenci enake pravice, kakor Nemci, — da plačujejo v deželno matico gotovo tretjino visoke deželne priklade, — da smejo tirjati, naj se jim po slovensko naznani, kaj se dela v deželnem zboru, kaj se o njih sklepa, kam denar pride itd., — in da bojo Slovenci več zaupanja imeli do deželnega zbora, da jih bode veselilo in častilo, ako deželni zbor tudi ozir jemlje na slovenski jezik. Pa vselej je bilo govorjeno gluhim ušesom, ta predlog še potrebne podpore ni dobil nikoli in še v posvetovanje prišel ni. —

Leta 1874 je za ravno to prosilo društvo „Trdnjava“; tej prošnji je bilo priloženih 41 peticij iz vseh slovenskih pokrajin. Pa vse je bilo zastonj! Šent-Vidska fara v Podjunskej dolini in politično

društvo „Trdnjava“ ste vložile deželnemu zboru slovenske prošnje. Gosp. Einšpieler je obe vložil in zagovarjal; pa prav z nevoljo jih je deželni zbor prevzel. Št. Vidška prošnja se je poslala nazaj, naj se pridene nemška prestava, — zastran prošnje „Trdnjave“ pa se je naprosil gosp. E. naj jo prestavi.

Slovenci glejte! C. k. kancelije prejemljejo slovenske vloge, deželna kancelija se pa obotavlja! Ali med svojimi uradniki, za katere Nemci in Slovenci plačujejo na leto blizo 40.000 gld., nima nobenega, ki bi bil zmožen slovenskega jezika? —

Politično društvo „Trdnjava“ je v svojej peticiji prosilo, „naj se slovenski otroci v ljudske šoli podučujejo po slovensko, potem pa, ko že znajo slovensko brati, pisati in rajtati, naj se učijo tudi nemško“!

V 10. seji deželnega zbora l. 1882 je gosp. Einšpiler tožil, da se v slovenskih šolah preveč ponemčuje in povedal, kako Slovenci mrmrajo zoper sedanje šole.

O peticiji društva „Trdnjava“ l. 1874 je poročal dr. Luggin. Rekel je, da po § 6 učnega reda od leta 1870 ima deželni šolski svet po zaslišanji onih, ki šolo vzdržujejo, odločevati, v katerem jeziku naj se otroci podučujejo, in ali se naj v šoli uči drugi deželni jezik.“ Dalje je omenil, da je deželni šolski svet slovenske občinske odbore popraševal o tej zadevi in po njih volji uravnal podučni jezik.

Ravno ta §. 6 učnega reda pa tudi pristavlja: da ima deželni šolski svet pravico odločevati „znotraj tistih mej, katere odmerjajo postavave.“

§. 19. temeljnih državnih postav pa odločuje, da se nihče ne sme siliti, da bise učil drugega deželnega jezika. Kakor so dozdej po Koroškem ljudske šole uravnane, silijo se Slovenci učiti se drugega deželnega jezika.

Da je temu res taka, priča to-le:

Občina na Jezerskem se je že od nekada bra-

nila nemškega poduka v šoli in potegovala za slovensko šolo.

Občinski odbor v Svečah je l. 1869 protestiral zoper nemški podučni jezik. Peticiji društva „Trdnjava“ je bilo pridjanih 41 prošenj iz vseh slovenskih vetrov na Koroškem. —

Gosp. Einšpieler je l. 1882 prejel od blizo 40 občinskih in šolskih odborov zaupnice in zahvalnice za to, da se je potegnil za slovenske šole.

Slednjič pričajo pritožbe, ktere pošiljajo občinski in šolski odbori slovenskih far c. k. okrajnim šolskim svetom v Belaku, Celovci in Velikovci, pa tudi c. k. deželnemu šolskemu совету v Celovci.

Leta 1882 sta proti pritožbam gosp. Einšpieler-ja govorila gg. dr. Ubl in dr. Luggin. Oba sta vezala znane liberalne otrobe: da so naše šole izvrstno dobre, — da Slovenci nočejo slovenskih šol, — da le kateheti ne spolnujejo svojih dolžnost, — da so šole res drage pa donašajo veliko sadu, — da se je nova šolska postava ljudem že priljubila (oj, oj! zakaj da pa šolske kazni vsako leto naraščajo, od 600 gld. l. 1872 so narastle l. 1884 na 2300 gld.) — da so šole take, kakor jih ljudstvo poželjuje (odkod pa pritožbe in peticije?) — da je potreba in sreča za Slovence, da znajo nemško. Tudi je deželni zbor sklenil, deželnemu šolskemu совету izročiti zaupanje in zahvalo, da šolsko postavo l. 1869 tako natanjčno izpeljuje. Ljudstvo pa — nemško in slovensko — zoper to postavo britko toži, zdiha pod strahovito šolsko postavo in zdihuje po olajšavah, ktere mu je priborila sedanja večina državnega zbora. —

O slovenščini v kancelijah in uradnijah je bil v deželnem zboru večkrat govor.

Leta 1874 je prosilo društvo „Trdnjava“, naj se po slovenskih okrajih postavijo slovenskega jezika zmožni uradniki in naj se v kancelijah s Slovenci po slovensko obravnuje.“

Leta 1882 je občina Dolnidravnobreg prosila, naj se tam napravi okrajna sodnija.

Prošnjo svojo je tudi s tim podpirala, da je veliko Slovencev, ki imajo zdaj svojo sodnijo v nemškem Šent-Pavlju. Leta 1883 je občina to prošnjo ponovila. Pa obekrati je bila prošnja odbita. Vselej se povdarja ali da uradniki znajo slovensko, ali da Slovenci razun nekaj starih ženkie vsi znajo nemško, ali da v tem ali unem okraji ni Slovencev. Med tem pa Slovenci vedno tožijo, da uradniki slovensko ne znajo in da morajo ž njimi govoriti po tolmačih.

Ta kratki obris kaže, kako se je liberalna večina našega deželnega zbora obnašala zastran slovenskega jezika.

Slovenci!

Deželni zbor se imenuje tudi ljudsko zastopstvo — Volksvertretung —, njegova pravica in dolžnost je, zastopati in braniti ljudstvo in njegove svetinje in pravice. Iz poslednjih treh sestavkov razvidite, kako se je obnašala liberalna večina našega deželnega zbora zastran denarja, zastran volilne pravice in zastran slovenskega jezika. Teh sestavkov učite se iz glave, vtisnite si jih globoko v srce!

Komur pa ni svetovati, temu tudi pomagati ni!

V.

Naš deželni zbor in sedanje ministerstvo.

Mi konservativni Slovenci držimo z ministerstvom grofa Taaffe-ja in ga podpiramo. Zakaj da pa?

Za narodne pravice, ki se tičejo našega slovenskega jezika v šolah in kancelijah, se potegujemo Slovenci na Koroškem že dolga leta. Le berite žalostno našo vojsko, ki jo bijemo pismeno in ustmeno.

Najprej smo poslali l. 1848 državnemu zboru peticijo, ki so jo podpisali Slovenci iz vseh Koroških krajev. Potem smo podpisali l. 1861 tisto ogromno peticijo, katero je podpisalo več kot 20.000 Slovencev iz vseh slovenskih dežel; — leta 1874 je poslanec gosp. Einšpieler v prvej seji deželnemu

zboru oddal slovenski pisano peticijo političnega društva „Trdnjava,“ kterej prošnji je bil priložen debel zvezek podpisov raznih občin; — naznanjali smo svoje potrebe in želje, tožili svoje križe in težave, razglašali svoje prošnje in terjatve po vseh slovenskih in nemških časnikih od „Slovenije“ l. 1848 do letošnjega „Mir-a“, od „Stimmen aus Innerösterreich“ l. 1862 do „Volksstimmen“ l. 1883; — potegoval se je gosp. Einšpieler v deželnem zboru od l. 1863 do 1883 za narodne pravice Koroških Slovencev.

Morebiti da so bile naše želje in prošnje prenapete ali nepostavne? Le berite:

Celih 36 let se vrti vse okoli tega jedra: Dajajte nam Slovincem slovenske šole, v katerih se naši otroci v poznejših letih naj učijo tudi nemškega jezika; — dajajte nam Slovincem, ako imajo s slovenskim ljudstvom opraviti, slovenskega jezika zmožne uradnike, in dajajte nam Slovincem postave in ukaze tudi v slovenskem jeziku.

To je jedro vseh naših prizadevanj in prošenj in meri le na to, da bi se nam Slovincem pustilo to, kar smo že imeli za časov absolutne Bachove vlade.

Imeli smo za časov absolutne Bachove vlade slovenske šole, imeli smo deželne predsednike in Krške knezoškofe zmožne slovenskega jezika, — dobivali smo deželne in državne postave in ukaze tudi v slovenskem jeziku.

Pod vlado liberalnih ministrov od leta 1861 do 1879, od Schmerlinga do Lasser-Auersperga smo zgubili vse to! In nemškoliberalci so jeli nam zvoniti mrtvaški zvon: da slovenski jezik nima nobene pravice na Koroškem in vsaj v 50 letih mora cela Koroška biti nemška. — Zdihovali smo po boljših časih in prišla je ljuba vigred leta 1879 pa nam podarila ministerstvo grofa Taaffe-ja, ki je v svojem nastopnem govoru izreklo: „Vsem narodom enake pravice; noben narod se ne sme pritiskati ob steno.“

Težek kamen se je odvalil z našega srca, mi-

slili smo, da prisije rumeno solnce tudi pred naša vrata. Pričakovali smo veselega srca, da dobimo mi Slovenci vsaj to, kar smo že imeli pod absolutno Bachovo vlado in po čemur smo zdihovali in prosijačili že veliko let. Pričakovali smo — ali smo pa kaj pričakali? Žalostna pa žalibog resnična je beseda: Od leta 1879 je zastran našega slovenskega jezika v šolah in kancelijah ostalo vse še pri starem.

Zastran narodnih zadev se nimamo ministerstvu grofa Taaffeja ničesar zahvaliti, pa zahvaliti se mu imamo v drugih zadevah, in za voljo tega stojimo na njegovej strani, in želimo take poslance, ki ga bojo podpirali.

Pod sedajno vlado se je vendar v mnogih zadevah obrnilo na bolje. Pod liberalnim ministerstvom je državni dolg od leta do leta strašno naraščal: samo od l. 1872 do l. 1879 za 527 milijonov! Več ko je dolga, več je treba obresti plačevati, viši mora biti davek. Sedajna vlada pa si na vso moč prizadeva, da jej ne bo treba delati novih dolgov, in temu se približuje hitrim korakom. Sedanja vlada je ustavila strašno zapravljivost liberalcev, katerim se denar nikoli ni smilil; pa ona je zavrnila tudi tisto grozno sleparstvo nekterih bogatih špekulantov, katerim sta bila ljudstvo in država molzni kravi. Ljudstvo so slačili z goljufivimi bankami, državo pa so molzli s tem, da so zidali železnice z državno podporo in garancijo (poroštvom). Pod liberalnimi vladami so si smeli taki ljudje polniti žepe, zdaj ko jim to ni več dovoljeno, pa vpijejo, da je „nemštvo v nevarnosti“! Podjetniki so obogateli, država pa je morala (vsled tako nesrečnih pogodeb) vsako leto čez 20 milijonov plačevati za take železnice, za ktere je bila porok, pa premalo dobička donasajo. Da bi se ti stroški zmanjšali, jemlje sedajna vlada take železnice (na pri. Rudolfovo) v svojo lastno oskrbo. Tako je prav. Sedajna vlada noče s sleparji nič opraviti imeti in skuša, izviti se iz rok bogatinov. Ona pozna potrebe ljudstva in mu hoče

v resnici pomagati. Za kmete, obrtnike in delavce je že mnogo storila.

Liberalci so dali oderuhom popolno svobodo, da so smeli obresti jemati, kolikor so hoteli. Pod sedajno vlado pa se je naredila postava, da je vsak kaznovan, kdor vzame več ko 10 kr. od goldinarja na leto. Zemljiščni (gruntni) davek so hoteli liberalci nastaviti na 41 milijonov; sedajna vlada pa ga je znižala za 4 milijone in ga postavila na 37 milijonov. Za kmete je tudi to dobro, da se je zaprla ruska meja za živino. Rusi so prignali prej mnogo slabe živine k nam in jo prodajali prav po ceni, s tem pa je živina zgubila vso ceno. Odkar je pa meja zaprta, ima živina spet boljšo ceno, in to kmeta še po konci drži. Mestnim liberalcem pa to ni prav, oni hočejo po ceni meso jesti, zato je skor gotovo, da bodo rusko mejo spet odprli, če spet kedaj dobijo oblast v svoje roke.

Tudi je obljubila ta vlada boljših postav za kmete, da jih reši propada, in ker so s tem zadovoljni tudi nemški kmetje, smemo upati, da bo izpolnila svojo besedo.

Za obrtnike se je naredila nova obrtniška postava, kakor so jo želeli. Za delavce se ravno zdaj delajo nove postave. Že so postavljeni nadzorniki v tovarnah; sklenjena je postava, da se po tovarnah ne smedelati čez 11 ur na dan; izdelana in predložena je pa tudi že postava, da se mora skrbeti za tacega delavca, ki se je poškodoval pri delu v fabriki.

Pod sedajno vlado se je tudi razširila volilna pravica, da sme voliti vsak, kdor plača 5 gld. davka, „liberalci“ so se tega zmirom branili, pod njihovo vlado so volili samo taki, ki so plačevali po 20 gld. davka; tako da so samo bogatini volili in tudi le za se skrbeli. Še le grof Hohenwart, minister naše stranke, je prvič razširil volilno pravico na desetakarje. Da bi se zmanjšali državni stroški, postavila je sedajna vlada posebno komisijo, katera ima nalogo, poizvedovati in prevdarjati, kje in kako bi se dalo kaj prihraniti. Ta komisija

s svojim delom še ni gotova, pa bo menda kmalo. Mogoče, da se bodo združile deželne in cesarske kancelije; potem bi ne bilo treba toliko uradnikov. Vlada je že enkrat prašala deželne zборе zaradi tega. Tudi poštne hranilnice so dobra naprava: na eni strani se ljudje navadijo šparati (varčevati); na drugi strani pa pridejo po tej poti državne obligacije (dolžna pisma) v roke domačih ljudi, da potem država ni v strahu tujih bogatinov, kateri po svoji volji določujejo ceno državnih papirjev, če imajo vse oni v rokah. Sedajna vlada ne zida železnic na nos na vrat, kjer že naprej vidi, da bo zguba, ampak ona podpira in izdeluje le res potrebne stavbe: ona je zidala veliko arelsko železnico, za katero je prosila naša obrtniška zbornica pod liberalno vlado mnogo let zastonj. Ta železnica nas bo naravnost vezala s Švico in Francozko.

Dostaviti je še treba, da se je olajšala tudi vojaška dolžnost, da se oproščujejo edini sinovi kmečkih posestev in taki študenti, ki se oglasijo za duhovski stan. S prvimi je skrbljivo za kmetije, z drugimi pa za duhovniški naraščaj; saj duhovščine tako zmirom bolj primanjkuje. Liberalne vlade so pa še bogoslovce klicale pod puško!

Toliko dobrega in vse hvale vrednega je sedanje ministerstvo storilo za vse dežele našega cesarstva. Kar pa je storilo za našo Koroško deželo posebej, je toliko, da je javeljne še katero ministerstvo storilo to. Ko nas je zadela huda povodenj leta 1882, dala je vlada iz državne kase **200.000 gld.** čisto zastonj, da so se razdelili med oškodovane. Da se popravijo vodne stavbe, ki jih je povodenj raztrgala na Zili, je država dala **141.000 gld.**, posodila pa brezobrestno **141.000 gld.** Da se uravna Zila, je država dala **305.200 gld.**, deželi pa brezobrestno posodila **300.000 gld.** Da se uravna Drava, je država dala poldrugi milijon (**1,500.000 gld.**), posodila pa deželi brezobrestno za tisti namen **333.333 gld.** Ob enem **37.800 gld.** da se bodo vedno popravljale brambe in jezovi pri Dravi. Da

se uravna Glina, je država dala **58.500 gld.** Razun tega nam je država še posodila brez obresti **1,560.000 gld.** da zamoremo plačati zemljiščno odvezo! Težko je verjeti, da bi bila Koroška dežela od kake liberalne vlade toliko dobrote in podpore dobiti zamogla! Naši liberalci pa niso za vse to prav nič hvaležni. V državnem zboru glasujejo proti vladi in so zmirom na strani tistih ropotačev, ki hočejo ministre vreči raz stolov. V deželnem zboru je pa nemškoliberallec pl. Jessernig, celovski župan, v svojem nastopnem govoru l. 1883 tako govoril, kakor bi bila sedajna vlada največa nesreča za našo in za vse dežele! Tudi so liberalci v deželnem zboru zavrgli iz štirih tri vladne predloge med njimi dva imenitna, namreč novo domovinsko postavo in postavo, da bi se združile cesarske in deželne uradnije. To združenje bi zmanjšalo stroške in olajšalo delovanje; domovinska postava pa je hotela, da bi človek tam bil doma, kjer že več let dela. Oba predloga sta zelo koristna, vendar pa sta bila od deželnega zbora zavržena. To je črna nehvaležnost, če se pomisli, koliko je sedajna vlada storila za Korošce! Po drugi strani je pa obnašanje naših liberalcev tudi zelo smešno: danes ropotajo zoper vlado, jutri jo pa že spet za pomoč prosijo. Mi Korošci moramo pa pri volitvah pokazati, da smo vladi hvaležni za to, kar je za našo deželo storila.

S tem pokažemo, da nismo strastni in fakcijski politiki, da dajemo vladi zahvalo, v čemur jo zasluži. Pristaviti pa moramo, da nas res v srce boli, da se na Koroškem do zdaj še nič ni storilo, da se dejansko izpelje narodna ravnopravnost. Ker so se pa Čehom dale celo visoke šole, Slovencem na Kranjskem pa srednje in male šole v maternem jeziku, hočemo upati, da bodo nam dali vendar male šole s slovenskim podukom. Ker še zmirom upamo, da se bo vlada spomnila na nas, zato jo še vedno podpiramo; ko bi le tudi ona nas braniti hotela!

Kaj hoče pa naša stranka?

Naša, to je, slovenska in nemška katoljška (konservativna) stranka ima zapisano na svoji zastavi: „Vse za vero, cesarja in domovino!“ Že te besede nam povejo, kaj naša stranka hoče.

1. Vse za vero. Mi smo katoljški kristjani. Tisto vero, ki smo jo prejeli od svojih starišev, hočemo ohraniti za se in za svoje otroke. „Conservare“ (reci „Konservare“) je latinska beseda in pomeni „ohraniti“, in ker hoče naša stranka ohraniti, kar je dobrega, zato se imenuje ohranujoča ali pa „konservativna“ stranka. Ta stranka je razširjena po vseh deželah in med vsemi narodi. Ker pa mi slovenski konservativci branimo ob enem tudi pravice slovenskega naroda, zato nas imenujejo tudi „slovensko-konservativno“ ali sploh „slovensko stranko.“ Ravno ker liberalci malo marajo za vero in še mladino tako podučujejo, zato mi ne moremo ž njimi hoditi.

Kdo je kriv, da na Koroškem tako duhovščine zmanjkuje? Liberalci, kateri že v mlada srca pokladajo seme nevere in mrzenja do duhovskega stanu, tako da naši študenti nočejo stopati v duhovna semenišča. Če mladi ljudje vidijo, kako liberalni listi neprenehoma obirajo duhovnike in pri njih vsak najmanjši pezdir najdejo, zato se vsak boji, v ta stan stopiti. Mi hočemo, naj bi bile šole na krščanski podlagi osnovane, da bi izgojevale dobre kristjane in zveste državljane. Mnogi liberalci pa, kakor sami v cerkev ne hodijo in za vero ne marajo, bi tudi najrajši videli, ko bi se v šolah nič ne učilo krščanskega nauka. Zato z liberalci ne moremo hoditi, njihovih mož za poslance voliti ne smemo.

2. Vse za cesarja. Mi smo zvesti Avstrijanci. Slovenci se zoper cesarja še nikoli spuntali niso; pač pa so ga vedno branili, in slovenski sinovi so na vseh bojiščih že potoke krvi prelili za

Avstrijo in za cesarja. Nemški liberalci nas obrekujejo, da nismo zvesti Avstrijanci. To je pa grda, nesramna laž. Mi nočemo nobenega družega cesarja, ko našega avstrijskega. Mi Slovenci želimo dobiti enake pravice z Nemci. Da jih še nismo dobili, tega niso krivi svitli cesar, to dobro vemo, ampak tisti nemškoliberalci, ki se na vso moč zoperstavljajo sedajni vladi, da ona ne more vsega storiti, kar bi rada. Med nemškimi liberalci se pač najdejo taki, ki močno škilijo čez nemške meje, in bi celó radi, da bi se naš cesar uklonil pred pruskim kraljem, kateri si je zdaj pridjal ime „nemškega cesarja“.

Mi smo dobri Avstrijanci in hočemo močno Avstrijo. Ravno zategavoljo pa se poganjamo za to, naj bi se dale vsem narodom enake pravice, kajti Avstrija bo le potem močna, kedar bodo vsi njeni narodi zadovoljni. Sam cesar in sedajna vlada sta obljubila, dati vsem narodom enake pravice.

3. Vse za domovino. Mi hočemo srečno domovino: ona bo pa le potem srečna, če bodo ljudje na njej srečni.

Za kmečki stan se poteguje naša stranka že od nekdanj. Na Kranjskem se je zemljišni davek precej znižal, ker so imeli domače Slovence za cenilne može, kateri vedo, kako malo kmečko posestvo v naših časih nese, odkar se vozi žito iz Ogerskega in Amerike. Na Štajerskem pa je ostal visok gruntni davek, pravijo, da so nemškutarji zemljišča prévisoko cenili. Da naša stranka kmetu dobro hoče, to se je pokazalo posebno na Kranjskem: komaj so Slovenci zmagali pri volitvah, precej so sklicali zbor ali enketo v Ljubljano, ter se posvetovali, kako pomagati kmetu. Kaj so sklenili, smo v „Miru“ že povedali, namreč: naj se zabrani razkosavanje in preceno prodajanje kmečkih gruntov po dražbi; naj se napravi kmetijska in viničarska šola; naj se že v malih šolah otrokom nekoliko pové in pokaže od kmetovanja, da dobijo več veselja za svoj poklic; naj se zabrani prehudo

žganjepitje in prodajanje špirta, ki mori naše ljudstvo; naj se, ako mogoče, napravi banka, ki bi prevzela kmečke dolgove, naj se zmanjšajo štempeljni, in še mnogo tacega. Najhuje tlačijo kmeta dolgovi. Štajerski kmetje imajo 200 milijonov, kranjski 50, in koroški 50 milijonov intabuliranega (uknjiženega) dolga; postranski dolgovi, ki niso uknjiženi, tukaj še prišteti niso. Cesarski davek ni tako velik, kakor so obresti od dolgov. Če hočemo tedaj kmeta rešiti, moramo postaviti čisto preurediti. Največ se kmetje s tem zadolžijo, da morajo bratom in sestram izplačevati prevelike dote. Sedajni minister Taaffe je že obljubil, da bo predložil državnemu zboru čisto novo postavo za kmete. Pri tem ga morajo podpirati tudi deželni zbori. Dokler bodo pa liberalci vladali na Koroškem, tako dolgo se koroški kmetje ne smejo nadejati, da bo deželni zbor kaj storil za nje. Kajti liberalci so zvezani z bogataši in morajo za tiste govoriti, za kmeta, posebno za slovenskega, jim ni dosti mar.

Naša stranka želi nadalje, naj bi se županom bremena olajšala, naj bi več pisarije gospodje sami opravljali, ker so za to učeni in tudi plačani. Potem pa naj se naredijo male občine, ktere župan tudi brez pisarja lahko oskrbuje.

Mi želimo, naj bi se politična oblast zopet zvezala s sodnijsko, da bi bila sodnik in komisar oba v enem kraju in v eni hiši, da ne bi kmeta odpravljali iz ene uradnice v drugo. Tudi želimo, naj bi sodniki sami delali pravico, naj bi kmetov ne zavračali k advokatom in notarjem, kateri so predragi za revnega kmeta.

Tudi nam ni prav, da je po naših uradnijah za vsako malenkost toliko nepotrebni pisarij. Dostikrat se kaka reč lahko ustmeno opravi brez vseh pisarij. Več ko je nepotrebne pisarenja, več je treba pisarjev in uradnikov, in te mora ljudstvo plačevati. Če mora že nekaj ljudi ob naših stroških živeti, potem bi že rajši videli, ko bi se nastavilo več žandarjev, da bi bil človek vsaj

varen, kajti potepuhov je na deželi zmirom več, in župani nemajo proti njim skor nobenega orožja.

Mi hočemo nadalje, naj bi vsi uradniki, ki imajo s slovenskim ljudstvom opraviti, znali naš slovenski jezik. Žalostno je, če sodnik ne zna govoriti z ljudmi v njihovem jeziku; lahko pride slovenski kmet v škodo, če tolmač njegovih besed ne zastopi prav dobro in jih tolmači narobe, kakor se lahko zgodi. Tolmača je treba tudi plačati, naj je že pri uradnji, ali pa če ga seboj pripeljemo.

Mi želimo slednjič, naj bi bile šole dobro osnovane.

Skušnja uči, da se otrok malo ali nič ne nauči, ako se mu razkladajo reči v tujem jeziku. Zato so Nemci pametni in imajo za svoje otroke trdo nemške šole. Kaj bo ubogi slovenski otrok zastopil nemškega učitelja, dokler je še le kakih 6 ali 7 let star, in še komaj „ata“ pa „mama“ po slovensko poklicati zna? V takih šolah hodijo otroci po osem let v šolo, pa še v svojem maternem slovenskem jeziku brati ne znajo! Ali ni škoda za dragi čas in za lepe denarje, ki jih za šole plačujemo? Mi pa želimo, naj bi se slovenski otroci tri ali štiri leta podučevali po slovensko, in kedar bi enkrat znali po slovensko moliti, brati in pisati, potem naj bi se začelo z nemščino, tako bi se naučili slovensko in nemško. Kjer se pa precej v prvem letu z nemščino začne, tam otrok slovensko skor pozabi, nemškega se pa tudi ne nauči, tako da nobenega jezika ne zna prav dobro. Tak v poznejših letih ne more nič brati in se dalje učiti in omikati, kajti slovensko brati se ni učil, nemško brati zna, pa ne zastopi, kaj bere. Naša misel je taka, da kmet ne živi od nemščine, ampak od tega, kar pridela, od žita in živine. Kdor pa po vsej sili hoče, naj bi se njegov sin nemško naučil, naj ga dá v kako mestno šolo ali pa za en par let na Nemce v službo, tam se bo res nemško naučil. V naših malih šolah na deželi pa se nobeden ne bo naučil prav nemško. Če se pa le nekaj besed nauči, tiste kmalo spet pozabi, in

tako nema od šole nobenega dobička. Male šole po deželi niso za to, da bi se otroci nemško učili. Ko bi šole samo za to bile, potem bi Nemci ne potrebovali nobenih šol, ker njihovi otroci že iz doma nemško znajo. Male šole so pa le zato, da se otroci naučijo moliti, brati, pisati in rajtati (računati); in če je mogoče, naj se otrokom še kaj pové od kmetijstva, od živinoreje, od sadje-reje, od zemljepisja, od zgodovine ali povestnice itd. Te nauke bo pa mali otrok še potem težko zastopil, če se mu razložijo v domačem, slovenskem jeziku; če se mu pa razkladajo po nemško, je škoda za pljuča ubozega učitelja, otroci ga ne bodo razumeli.

Verjemite nam, ljubi Slovenci, ko bi mi vedeli, da vas bo nemščina srečne storila, potem bi mi sami pisali za nemške šole. Mi pa v Celovcu vsak dan vidimo dosti beračev, ki morajo kruha prositi, čeravno nemško znajo; zato smo prepričani, da vas nemščina ne bo zveličala; ampak le to vas bo storilo srečne, ako znate dobro kmetovati, ako znate izrežati lepo živino, ako se varujete žganja in pijančevanja, ako se varujete dolgov, in če jih že imate, ako se jih otresete in s svojim premoženjem varčno in pametno ravnate. Poln hlev, polna kašta, lepe njive, lepi travniki, hiša brez dolga, — verjemite Slovenci, to je boljši, kakor nemško znati in po svetu kruha prositi!

Slovenci! zdaj ste slišali, v kakem duhu hočejo delovati naši možje; ne poslušajte priliznjenih nemškutarjev: zaupajte le slovenskim možem, kajti le ti imajo pravo ljubezen do vas. Pri volitvi bodobite korenjaki in volite le tiste možje, ktere vam bo „Mir“ priporočil!

VII.

Ali mi res kalimo deželni mir?

Brali ste zdaj, ljubi Slovenci, kako lepe in poštene reči mi zagovarjamo, tako za sv. vero, kakor za cesarja in državo, kakor tudi v korist in blagor slovenskega ljudstva. Ali je res, kar naši nasprot-

niki v enomer trobijo med svet, da mi ljudstvo hujskamo in da kalimo deželni mir? Vselej, kedar so kake volitve, in tudi pri drugih priložnostih, motijo nemški liberalci slovensko ljudstvo s tem, da jim pravijo: „Mi Korošci moramo v miru med seboj živeti. Ne poslušajte tistih, ki vas hujskajo in šuntajo zoper Nemce!“ Nemški liberalci namreč koroški „mir“ tako zastopijo, da morajo Slovenci molčati, kakor miš, da morajo zmirom le to hvaliti, kar liberalci govorijo, sami pa ne smejo razodevati svojih želj in potreb. Naš „Mir“ nikoli ni hujskal in šuntal zoper Nemce, nikoli vam ni rekel, da morate Nemce sovražiti; ampak on le to pravi, da imajo Slovenci po postavi take pravice, kakor Nemci, zato naj se jim tudi v resnici dajo. Da nas bote ložej zastopili, vam hočemo povedati to-le priliko: Enkrat je bil oče, ki je imel dva sina. Ko je pa oče brez testamenta umrl, polastil se je starejši sin celega premoženja, mlajši sin je pa moral pri njem služiti za hlapca. Mlajši brat je mislil, da mora tako biti in se ni pritožil. Nekterim ljudem se je pa mlajši sin smilil, zato so mu rekli: „Ti si neumen, da pri bratu za hlapca služiš, on pa dobro živi in očetovo premoženje zapravlja; saj imaš ti ravno tako pravico do premoženja, kakor tvoj brat.“ Mlajšemu bratu se je začelo zdaj v glavi svitati in tirjal je brata za svoj delež. Starejši brat je bil pa strašno hud in je rekel: „Do zdaj sva zmirom lepo v miru živela, kdo te je pa nahujskal zoper mene? Ne poslušaj takih šuntarjev in delaj za hlapca naprej, tako bova lepo v miru živela, kakor ves čas poprej!“ Mlajši brat pa se ni dal potolažiti in je šel k sodnji. Pred sodnikom je starejši brat tako govoril: „Do zdaj sva z bratom vedno v lepem miru živela, jes sem bil gospodar, on pa moj hlapec. Zdaj so ga pa nekteri ljudje nahujskali, da me je začel tirjati za očetov delež. Prosim vas, gospod sodnik, da te ljudi kaznujete, ker so brata našuntali zoper mene; bratu pa ukažite, naj se odpové svojih pravic in naj mirno naprej

služi!“ Sodnik pa je rekel: „Ljubi moj, mlajši brat ima tiste pravice, kakor ti. Če mlajšega brata go-ljufamo za njegovo dedščino (erbščino), potem ne bo nikoli miru; ampak še le potem bo pravi mir, kedar mu izplačaš njegov delež, do ktere-ga ima pravico.“ Starejšemu bratu ni nič pomagalo, on je moral bratu izplačati, in ta si je potem kupil sam svojo bišo, in ni bil več hlapec. Nekaj časa se je starejši brat kislo in grdo držal, ter z bratom ni spregovoril. Pozneje pa se je vendar spravil ž njim in bila sta spet prijatelja do smrti. — Starejši brat je Nемеc, mlajši pa Slovenec. Ali se pravi to šuntati in hujskati, če smo mi Slo-vencem povedali, da imajo po postavi enake pra-vice z Nemci? Mi Slovencev ne učimo, naj bi Nemce sovražili, ampak le to pravimo: dajte Slo-vencem tiste pravice, ktere jim daje postava, in ktere so jim obljubili sam svitli cesar in vlada; potem bo pa mir v deželi, in to bo pravi mir, ker bodo Slovenci videli, da imajo ravno toliko veljave, kakor Nemci. Ta „mir“, kte-rega nam nemškutarji ponujajo, je tisti slabi „mir“, o katerem je klical že prerok Jeremija „mir, mir, pa ni miru!“ Tako namreč tolažijo ljudstvo krivi preroki.

Slovenci, ne pustite se motiti nemškutarjem, poslušajte svoje prave prijatelje in volite tiste po-slance, ktere vam bo „Mir“ priporočil!

VIII.

Ali mi res Slovencem branimo, da bi se nemško učili?

Naši nasprotniki nam zmirom očitajo: „Glejte, vaši voditelji vam branijo, nemško se učiti, in nemščino hočejo čisto zatreti.“ Mi pa tega ni-koli nismo pisali ne govorili. To sicer ni res, kar nemškutarji pravijo, da Slovenec ne more živeti brez nemščine; veliko milijonov je ljudi na svetu, ki ne znajo nič nemško, vendar bolje živijo in gospodarijo, kakor mi Korošci; vendar pa no-

benemu človeku ne škoduje, če zna več jezikov, posebno je to koristno za kupčevalce. Pa tudi kmetom mi nismo nikoli branili, učiti se nemščine. Mi le zmirom pravimo: „Najprej (v prvih treh šolskih letih) naj se otroci naučijo po slovensko moliti, brati, pisati in rajtati, in še le potem naj se na to podlago po nemško naprej zida. Zdaj imamo pa veliko takih šol na Koroškem, da se slovenski otroci že v prvem letu jamejo podučevati po nemško, in potem vsih osem let samo nemško, tako da ne znajo v svoji materni besedi ne brati, ne pisati. Ja, še krščanskega nauka se ne morejo učiti, ker nemškega katekizma ne zastopijo, slovenskega pa brati ne znajo. Tako se godi na Zili in v celovški okolici in sploh povsod na nemški meji. V takih šolah se otroci nič ne naučijo: ko bi učitelj imel le kake tri ali štiri otroke v šoli, bi jih vsaj nemško naučil, da bi postali res Nemci in bi pozneje prebiral nemške bukve ter se iz njih učili koristnih nauk. Ker ima pa po sto in še več otrok v šoli, in ga nekateri ne poslušajo, drugi iz šole izostajajo, zato jih tudi v osmih letih ne more naučiti dobro nemško. Tako se zgodi, da hodijo otroci po osem let v šolo, pa ničesar ne znajo, ker niso zastopili, kaj jim je učitelj v šoli po nemško pravil. Nedavno smo slišali, da je prišel neki 15 leten fant iz Št. Jurja pri Celovcu k birmi, pa ni znal očenaša moliti, akoravno je v šolo hodil! Ali ni žalostno, če slišimo kmete govoriti: „Osem let sem hodil v šolo, pa ne znam nič brati in se iz bukev in časnikov podučevati. Nemško ne zastopim, po slovensko brati pa se nisem učil!“ Žalostno je pa tudi to, da taki ljudje, ki se v šoli niso nič slovenskega učili, postanejo nasprotniki svoje matrne besede, ja, še taki se najdejo, ko so se naučili nekaj nemških besed, da se sramujejo svojih slovenskih starišev! Mi pa nočemo, da bi se iz Slovencev delali Nemci, to je zoper naruro; nas je Bog za Slovence ustvaril, on nam je

dal slovensko besedo za naš pogovor, če ta svoj materni jezik zavržemo, pregrešimo se zoper Božje postave, in gotovo nam to ne bo v srečo, ampak le v nesrečo in sramoto! Zato pa mi hočemo, naj bo poduk v šolah skozi prva tri leta slovensk, v četrtem letu naj se začne z nemščino. Tako se bodo otroci naučili najprej slovensko moliti, brati in pisati, in bodo celo življenje ostali trdni Slovenci, če se prav v poslednjih petih šolskih letih nemško naučijo. In še to rečemo, da se bodo otroci boljše nemško naučili, ako se z nemškim podukom pozneje začne. V četrtem šolskem letu je ja otroška pamet že bolj utrjena in zbistrena. V prvih treh letih se bo otrok navadil po slovensko misliti, slovenski poduk bo zastopil, zato bo v teh treh letih njegova pamet postala že precej bistra, tako da bo v četrtem letu veliko lažje se učil nemščine. Čisto narobe pa je, majhnega otroka že v prvem šolskem letu podučevati po nemško, ko je komaj 6 ali 7 let star in še po slovensko ne zastopi drugega, kakor take reči, ki jih vsaki dan vidi, namreč kaj je hiša, hlev, brat, sestra, grablje, vile, vol, konj, krava, kura, tica, in take reči. Če mu pa začneš govoriti od viših reči, kakor so vera, upanje, ljubezen, treznost, previdnost, vnetost, večnost, neskončnost itd., te pa že ne bo lahko ali pa prav nič zastopil, če mu prav po slovensko govoriš. Kako morete biti nekteri tako nespametni in misliti, da bo otrok take reči zastopil, če se mu razkladajo v nemškem jeziku, kterega ne zna? Glejte, od tod pride, da se otroci v šoli tako malo naučijo! Ne dolžite torej otrok, ne dolžite učiteljev, ampak dolžite sami sebe, če ste bili tako nespametni, da ste hoteli imeti nemško šolo in jo še zdaj hvalite, da je dobra! Verjemite, le taka šola je dobra za Slovence, da se otroci učijo najprej slovensko in še le pozneje nemško. Za take šole se mi poganjamo, kakor lahko zmirom berete v „Miru“. Da pa mi hočemo nemščino čisto zavreči, to ni res, to je nemškutarska laž.

Nekteri tudi pravijo: „Slovensko se našim otrokom ni treba učiti, to že iz doma znajo.“ To je pa prav nespametna beseda. Saj tudi nemški otroci že z doma znajo nemško, šola je pa vendar spet koj nemška in sicer ne samo mala šola na kmetih, še pozneje v latinskih in visokih šolah je poduk zmirom le nemšk; učijo se tedaj skozi 16 let vse po nemško! Doma se otroci naučijo le govoriti, toda brati in pisati po slovensko se pa doma ne naučijo! Ali vas mar ne veseli, kateri znate po slovensko brati, da prebirate „Mir“ in Mohorjeve bukve in molitvene bukvice v slovenskem jeziku? Ja vi si iz Celovca, Ljubljane, Maribora in Trsta lahko naročite vsake sorte lepe slovenske bukve in časopise, da jih prebirate in se iz njih učite za vse svoje dušne in telesne potrebe. Nemškutarji pa hočejo, naj bi bile šole čisto nemške. Potem ja vaši otroci ne bodo znali po slovensko brati, akoravno so rojeni Slovenci, oni se ne bodo mogli učiti iz bukev in časnikov, zato bodo pa tudi nevedni ostali. Iz tega spoznate, da le nemškutarji vas hočejo nevedne ohraniti, ne pa mi, kakor nam očitajo. Mi pa le srčno želimo, da bi vi zmirom več brali in se tako izučili in omikali ter dohiteli druge bolj srečne narode, za katerimi smo zaostali brez naše krivde. Da se pa po nemških bukvah izučiti ne morete, to sami spoznate. Če je prav kateri iz vas več let v nemško šolo hodil, tako dobro nemško se vendar ni naučil, da bi vse zastopil, kar bere v nemških bukvah in časnikih, zato mu nemške bukve nič ne pomagajo. Izmed sto otrok na kmetih je komaj eden, ki se v šoli tako dobro nemško nauči. Kaj pa bo z drugimi? ali morajo vsi drugi nevedni ostati? Ali se vam ne smilijo? Nam se smilijo! Iz slovenskih bukev in časnikov pa se lahko vsi izučite! Pojdite gledat na Štajersko in Kranjsko in na Goriško; tam bere skor vsaki kmet slovenske časnike in podučljive bukve, zato so pa tudi že bolj prebrisan, ko gospodje v mestih!

Nekteri tudi pravijo: „S slovenskim jezikom so nikamor ne pride.“

Mi pa na to odgovorimo: Saj mi Slovenci tudi ne mislimo nikamor iti. Mi nismo cigani ali judi, da bi se po svetu potepali, in smo najrajši doma. Svoje lepe domovine ne mislimo zapustiti; čeravno bi nekteri želeli, da bi mi šli tje v deveto deželo, kjer poper raste!

Sicer pa še res ni, da se s slovenskim jezikom nikamor ne pride. Že pod našim cesarjem je več Slovanov, kakor Nemcev; pod Rusom pa so skor sami Slovani, in Rusija sama je štirikrat tako velika kakor vsa Nemčija. Ko so bili naši koroški vojaki v Bosni, je bil vsak vesel, kdor je slovensko znal, ker se je z Bošnjaki, Hrovati in Dalmatinci lahko zgovoril; tisti pa, ki samo nemško znajo, so bili revčki, še za denar si niso mogli jesti kupiti, če jim ni kak Slovenec prišel na pomoč.

Pa še več! Na Kranjskem, spodnjem Štajerskem in Primorskem je zdaj že tako prišlo, da nobeden ne dobi cesarske službe, kdor ne zna dobro slovensko. Tudi za slovensko stran Koroške zna tako priti! Če tedaj dopustite, da se slovenski jezik čisto zanemarja in iz šol vrže, potem boste svojim lastnim otrokom pojedli boljši kruhek; ne bodo jih jemali v cesarske službe, če slovensko ne bodo znali! Nadalje prašamo: kam gre naša železnina, naš svinec, naše puške? Na Nemško ne, ampak v južne slovanske dežele! Kam gre naše sadje? Vse doli po Dravi v slovanski jug!

Slovenski kmetje, prevdarite te besede!

IX.

Volitve so pred durmi.

Deželni zbor je razpuščen in v kratkem bomo Korošci na novo volili poslance. Zato se moramo hitro in dobro pripraviti na te volitve, da si izberemo najprej prave volilne može, potem pa prave poslance.

Volitve so silno važna in imenitna reč. Pa zakaj? Zato, ker poslanci delajo postave, katerim se moramo vsi pokoriti. Za nobenega človeka, najmanj pa za kmeta, ni vse eno, kakošne so postave; zato pa tudi ni vse eno, kakošne može si izvolimo za poslance. Če bo volk ovcam postave delal, bo gotovo naredil take postave, da bo ovce slobodno davil, kolikor bo hotel. Zato bi bile ovce strašno neumne, ko bi volka za svojega poslanca izvolile; ravno tako neumni bi bili kmetje, ako bi izvolili za svojega poslanca tacega moža, od katerega vedó, da kmetom ni prijazen, da ljubi le kmečki denar, sicer pa kmeta zaničuje ali se vsaj ne briga za njegovo srečo ali nesrečo.

Žalostno je, da naši Slovenci še premalo znajo, kako imenitna je volilna pravica. Dokler so svitli cesar še sami vse vladali, bilo je to postava, kar so cesar ukazali. Zdaj pa cesar sami ne delajo več postav, prepustili so polovico te pravice poslancem, ki jih ljudstvo izvoli. Volite tedaj dobre poslance, pa boste dobili dobre postave; ako pa zdaj volitve v nemar pustite, ako zdaj rečete: „naj volijo kogar hočejo, saj je vse eno“, potem se ne smete pritožiti, ako dobite take postave, kakoršne se vam ne dopadejo!

Kakih poslancev pa si moramo tedaj želeti? Mi koroški Slovenci si moramo želeti takih poslancev, ki so med nami rojeni, ki poznajo težave in nadloge naših kmetov, ki imajo srce za našega kmeta, pa zraven tega tudi spoštujejo in ljubijo naš slovenski jezik in zagovarjajo naše pravice. Kdor pa kaže, da za kmeta nema srca in ljubezni, kdor se poganja za nemški šulferajn in za to, naj bi se slovenščina čisto zatrla, tacega ne bomo volili, če smo pametni, tak ni naš prijatelj! Tudi ne bomo nikogar volili za svojega poslanca, če od njega vemo, da na sveto krščansko vero ne drži dosti. Kdor se Boga boji, je pošten tudi pred ljudmi, takemu se sme kaj zapupati; kdor pa vere nema v sreču in se pajdaši s takimi, ki se iz vere norčujejo, tak mož ne hodi po pravi poti, tacega si ne smemo izbrati za svo-

jega vodnika, ker bi utegnil še nas zapeljati v brezno pogube in nesreče. Kdor ni zvest podložnik našega cesarja, tudi tak ne more biti naš poslanec: mi Slovenci smo zvesti Avstrijanci in nočemo nič slišati od takih, ki gorijo za veliko Nemčijo. Če hočemo dobro voliti, bomo volili le take može, ki prisežejo na te tri besede: za vero, domovino in cesarja!

Kaj pa nam je storiti, da dobimo take poslance? O tem naj govori sledeči

poduk.

I. Brž ko se volitve razpišejo, naj stopi v vsaki občini kakih pet, šest ali še več volilcev vkup, da se pogovorijo zavolj volitve. Ta zbor ali shod se imenuje volilni odbor. Za to ni treba imeti dovoljenja. Kaj ima ta volilni odbor storiti?

Odgovor: 1. Volilni odbor pogleda pri županu v volilni zapisnik, če so volilec vsi zapisani. Župan se ne sme braniti in mora zapisnik pokazati vsakemu, kdor je volilec; tako govori postava. Vsak, kdor plača s vojskino priklado 5 gld. direktnega davka, in ni bil zavolj tatvine ali goljufije zaprt, ima volilno pravico. Če bi moške videli, da ta ali oni iz njih sosedov ni zapisan med volilec, naj mu to povejo, in on naj se hitro pritoži. Ako bi določeni čas zamudil, potem pritožba nič ne velja. (Leta 1879 pri volitvah v državni zbor se je zgodilo, da je bilo devet duhovnikov, med njimi dva župnika velikoposestnika izpuščenih v volilnih imenikih, in tako je bilo mogoče, da je zmagal nemškoliberalni kandidat.)

2. Kadar so se moške prepričali, da je volilni imenik v redu, potem naj skličejo volilni zbor, to je, naj skličejo vse sosede iz svoje občine, ki so ž njimi enih misli, v kako hišo, da se pogovorijo, ktere bodo volili za volilne moške. To je najbolj imenitna reč. Volilni moške morajo biti zanesljivi, izvedeni, pošteni, trdni. Za volilne moške izvolite take moške iz vaše srede, kterim zaupate, da bodo ostali mož-beseda, izvo-

lite značajne Slovence, zveste katoliške može pošteni, naj bodo bogati ali revni, to je vse eno. Kakih pa ne smete voliti? Vi ne smete voliti omahljivcev, ki bi vas za en glaž vina ali za eno cigaro prodali; ne smete voliti takih, ki se po gosposko nosijo, kmeta pa zaničujejo, tisti so navadno liberalci; ne smete voliti takih, ki so se zapisali k nemškemu šulferajnu; ne smete voliti takih, ki so podpisali protest zoper dr. Vošnjaka; ne smete voliti ne liberalnih prerokov, ki čez duhovščino zabavljajo, in tudi ne tistih nemškutarjev, ki le nemščino hvalijo, kar je domačega, slovenskega, pa zametujejo; ne glejte na to, če je kdo župan, odbornik, oskrbnik, učenik itd. Naj bo, kar hoče, če ni naših misli, ga nikar ne volite. Boljši je, da volite duhovnike in trdne kmete, teh se liberalci najbolj bojijo. Takih kmetov, ki so pri liberalcih v mestih in trgih zadolženi tudi ni dobro voliti, ti se bojijo, da bi se jim posojilo ne odpovedalo. Dostikrat se je že primerilo, da je nemškutar takemu kmetu rekel: „Če boš Slovenca volil, te bom pa tožil za dolg.“ Izberite si take može, ki se nikogar ne bojijo in ki vam z možko besedo obljubijo, da bodo pravega Slovenca volili.

II. Kedar pride dan, ko se imajo izvoliti volilni možje, zberejo se vsi sosedi, ki so za našo stranko, v polnem številu pri županu ali kjer je volitev napovedana in izvolijo vsi enako tiste može, za ktere so se že prej zmenili. Dobro je, da se volilni možje že prej napišejo na toliko listkov, kolikor je volilcev, da potem vsak volilec en listek oddá in ni nobene zmešnjave. Zapiše se krstno ime in priimek. Kedar je vsak svoj listek oddal, ne sme prej pročitati, dokler ni volitev končana. Včasih se primeri, da se volitev iz kakega uzroka ovrže, in potem je treba vnovič voliti; ako pa naši ljudje odidejo, potem nasprotniki vdrugič lahko zmagajo. To je volitev volilnih mož ali prvotna volitev, in ta je podlaga vseh drugih volitev, tedaj najimenitnejša; če so volilni možje naši, je tudi poslanec naš.

III. Kedar pa pride dan, da se volijo poslanci za deželni zbor, podajo se vsi tisti, ki so bili izbrani za volilne može, v tisto mesto, kjer je njih volilni okraj, namreč ali v Velikovec, ali Celovec, ali Beljak, ali Šmohor.

IV. Zjutraj naj grejo vsi na enkrat v volilno sobo in to ob določeni uri, da so deležni pri izvolitvi volilne komisije. Na tem je veliko ležeče, da je volilna komisija sestavljena iz naših mož; če jo imajo nasprotniki v rokah, lahko tega ali unega iz naših glasov zavržejo, ako njegova pravica ni prav jasna.

V. Kterega poslanca pa je treba voliti? Postavljen bo tisti, od kterega se sliši, da bi ga ljudje najrajši imeli; zatorej prosimo, da bi se „Miru“ naznanjali taki možje, ki bi bili pripravni za poslance. Pa volite ga vsi brez razločka; tudi nasprotniki bodo enoglasno volili; ako so vaši glasovi cepiti začnejo, ste že zgubljeni.

VI. Po volitvi morate počakati, da se za trdno izve, kdo je voljen; ne smete precej domu oditi. Včasih se primeri, da noben kandidat ni dobil potrebnega števila glasov; potem je nova volitev. Če bi pa naši med tem časom že odšli, potem bi nasprotniki pri drugi volitvi imeli lahko delo.

Slovinci, ravnajte se po tem poduku, pa vam ne bo žal!

Slovinci na Koroškem!

Vaši bratje na Štajerskem in v Istri so pri zadnjih volitvah sijajno premagali nasprotnike; Slovinci na Kranjskem stojijo trdno ko skala. Ali bote mar samo vi dremali in vse v nemar puščali? Vedite, ves slovenski rod zdaj na vas gleda: pokažite se može korenjake, da bo vaše ime častno pred svetom!

Slovinci zapomnite si to:

Kakor si boste postljali
tako boste ležali!

